

Kurzus kódja(i): FLM-241.35
FLM-242.05
FLMD-16-111.12

Kurzus címe: Egyetemes filmtörténet: Hollywoodi Reneszánsz

Tanár neve: Pápai Zsolt

Kurzus időpontja, helye: hétfő 12 30-14 00 34

Kurzus típusa: előadás

Kurzus leírása: A kurzus a köznyelvben gyakran Új-Hollywoodként emlegetett korszak első szakaszát, az úgynevezett Hollywoodi Reneszánszot vizsgálja meg: ez szűkebb értelemben az 1967 és 1975 közötti, tágabban az 1965 és 1980 közötti érárt jelenti. Kiemelt cél annak felkutatása, hogy a hatvanas évek végétől milyen okok játszottak szerepet a klasszikus műfaji alakzatok átalakulásában, és ennek érdekében politika-, gazdaság-, intézmény- és formatörténeti szempontokat egyaránt érvényesítünk.

Az egyes témák nem feltétlenül másfélélosítások: lesznek, melyekkel többet, és lesznek, melyekkel kevesebbet foglalkozunk. Az első előadás szeptember 18-án lesz!

Témák:

1. A Hollywoodi Reneszánsz definíciója. Három generáció
2. Infláció: a Hollywoodi Reneszánsz politikátörténeti és társadalomtörténeti kontextusban
3. Recesszió és liberalizáció: gazdaság- és intézménytörténeti kontextus
4. Innováció: technikatörténeti kontextus
5. Rehabilitáció és emancipáció: stílustörténeti kontextus
6. Az európai populáris és művészfilm, illetve a hollywoodi film hatáskapcsolatai
7. A műfaji rendszer változásai. A revizionista műfajfilm értelmezési keretei
8. Három nemzedék. 1.: A tévérendezők generációja (Lumet, Frankenheimer, Penn, Peckinpah, Ritt, Pollack)
9. Három nemzedék. 2.: A Raybert – BBS köre (Rafelson, Bogdanovich, Hopper, Sarafian, Jaglom). A hollywoodi film és az ellenkultúra
10. Három nemzedék. 3.: A movie-bratek. Keleti oldal (Scorsese, DePalma, Schrader, Mazursky, Friedkin), nyugati oldal (Coppola, Spielberg, Lucas)
11. Hollywoodi és off-hollywoodi szerzői filmesek a hetvenes években (Altman, Allen, Cassavetes, Kubrick)
12. A Hollywoodi Reneszánsz alkonya. Kitekintés: látvány versus narrativitás az új-hollywoodi posztklasszikus filmben

Kurzus teljesítésének követelményei: Írásbeli teszt a félév végén. Ezt csak az a hallgató írhatja meg, aki előzőleg minimum 70%-os eredménnyel megold egy filmismereti tesztet.

Kötelező/ajánlott filmek: **1. A Hollywoodi Reneszánsz definíciója. Három generáció**

Kötelező filmek:
Penn: *Bonnie és Clyde*
Eastwood: *Fennsíkok csavargója*
Ajánlott:
Aldrich: *A piszkos tizenkettő*

2. Infláció: a Hollywoodi Reneszánsz politikátörténeti és társadalomtörténeti kontextusban

Kötelező filmek:
Maysles fivérek: *Gimme Shelter*
Pakula: *Az elnök emberei*

Ajánlott:
Friedkin: *Az ördögűző*

3. Recesszió és liberalizáció: gazdaság- és intézménytörténeti kontextus

Kötelező filmek:
Mann: *A Római Birodalom bukása*
Schlesinger: *Éjféλι cowboy*
Ajánlott:
Nichols: *Diploma előtt*

4. Innováció: technikatörténeti kontextus

Kötelező filmek:
Brooks: *Hidegvérrel*
Avildsen: *Rocky*
Ajánlott:
Polanski: *Kínai negyed*

5. Rehabilitáció és emancipáció: stílustörténeti kontextus

Kötelező filmek:
Malick: *Sivár vidék*
Pollack: *A lovakat lelövik, ugye?*
Ajánlott:
Friedkin: *Francia kapcsolat*

6. Az európai populáris és művészfilm, illetve a hollywoodi film hatáskapcsolatai

Kötelező filmek:
Hellman: *Kétsávós országút*
Altman: *Nashville*
Ajánlott:
Roy Hill: *Butch Cassidy és a Sundance Kölyök*

7. A műfaji rendszer változásai. A revizionista műfajfilm értelmezései keretei

Kötelező filmek:
Ashby: *Harold és Maude*
Coppola: *Magánbeszélgetés*
Ajánlott:
Antonioni: *Nagyítás*

8. Három nemzedék. 1.: A tévérendezők generációja (Lumet, Frankenheimer, Penn, Peckinpah, Ritt, Pollack)

Kötelező filmek:
Frankenheimer: *Seconds – Másolatok*
Peckinpah: *Pat Garrett és Billy, a Kölyök*
Ajánlott:
Lumet: *12 dühös ember*

9. Három nemzedék. 2.: A Raybert–BBS köre (Rafelson, Bogdanovich, Hopper, Sarafian, Jaglom). A hollywoodi film és az ellenkultúra

Kötelező filmek:
Bogdanovich: *Célpontok*
Rafelson: *Öt könnyű darab*
Ajánlott:
Hopper: *Easy Rider – Szelíd motorosok*

10. Három nemzedék. 3.: A movie-bratek. Keleti oldal (Scorsese, DePalma, Schrader, Mazursky, Friedkin), nyugati oldal (Coppola, Spielberg, Lucas)

Kötelező filmek:
Spielberg: *Párbaj*
Lucas: *THX 1138 4EB* (rövidfilm)
Scorsese: *Dühöngő bika*
Ajánlott:
Coppola: *Keresztapa I–II.*

11. Hollywoodi és off-hollywoodi szerzői filmek a hetvenes években (Altman, Allen, Cassavetes, Kubrick)

Kötelező filmek:
Kubrick: *2001 – Űrodüsszeia*
Cassavetes: *Férjek*
Ajánlott:
Allen: *Annie Hall*

12. A Hollywoodi Reneszánsz alkonya. Kitekintés: látvány versus narrativitás az új-hollywoodi posztklasszikus filmekben

Kötelező filmek:
Milius: *Conan, a barbár*
Coppola: *Apokalipszis, most*
Ajánlott:
Cimino: *A mennyország kapuja*

Kötelező/ajánlott irodalom: Összefoglaló művek (melegen ajánlottak):

Elsaesser, Thomas: A kudarc pátosza – amerikai filmek az 1970-es években. Jegyzetek a motiválatlan hősről. *Metropolis*, 2010/3. pp. 56–65.
Pápai Zsolt: Reneszánsz és reformáció. Bevezetés az 1960-as, 1970-es évek hollywoodi filmjébe. *Metropolis*, 2010/3. pp. 10–31.
Bordwell, David – Thompson, Kristin: *A film története*. Budapest: Palatinus, 2007. pp. 539–562.
Oxford Filmenciklopédia (szerk. Geoffrey Nowell-Smith). Budapest: Glória, 1998. pp. 492–500.
Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetipusok a filmkultúrában*. Budapest: Korona kiadó, 1998. pp. 71–78.
Biskind, Peter: Hollywood ostroma (Mogulok és függetlenek). *Filmvilág*, 2004/12. pp. 10–16.
Pye, Michael – Myles, Linda *Mozi-fenegyerekek*. Budapest: Gondolat, 1983.

Az alábbi szövegek ajánlottak az egyes témákhoz:

1. A Hollywoodi Reneszánsz definíciója. Három generáció

King, Geoff: *New Hollywood Cinema. An Introduction*. London – New York: I.B. Tauris Publishers, 2002. pp. 11–48.
Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. pp. 293–296.
Pápai Zsolt: Volt egyszer egy vadnyugati hős (Clint Eastwood: *Fennsíkok csavargója*). *Filmvilág*, 2015/5. pp. 18–21.

2. Infláció: a Hollywoodi Reneszánsz politikatörténeti és társadalomtörténeti kontextusban

Lukacs, John: *Az Egyesült Államok 20. századi története*. Budapest: Gondolat, 1988. pp. 88–120.
Lev, Peter: *Conflicting Visions. American Films of the 70s*. Austin: University of Texas Press, 2000. pp. 3–21.
Carr, Steven Alan: *From "Fucking Cops!" to "Fucking Media"*. Bonnie and Cyde for a Sixties America. In: Friedman, Lester D. (ed.): *Arthur Penn's Bonnie and Clyde*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. pp. 70–100.

3. Recessió és liberalizáció: gazdaság- és intézménytörténeti kontextus

Oxford Filmenciklopédia (szerk. Geoffrey Nowell-Smith). Budapest: Glória, 1998. pp. 482–492.

4. Innováció: technikatörténeti kontextus

Oxford Filmenciklopédia (szerk. Geoffrey Nowell-Smith). Budapest: Glória, 1998. pp. 500–508.

Monaco, Paul: *The Sixties: 1960–1969. History of American Cinema. Volume 8*. New York – Detroit: Charles Scribner's Sons, 2001. pp. 65–101.

Cook, David A.: *Lost Illusions. American Cinema in the Shadow of Watergate and Vietnam, 1970–1979*. New York: Charles Scribner's Sons, Macmillan Library Reference USA, 2000. pp. 355–396.

5. Rehabilitáció és emancipáció: stílustörténeti kontextus

Ágfalvi Attila: A megismerés bátorsága és a tekintet ereje. Kovács László és Zsigmond Vilmos munkáiról. *Metropolis*, 2000/1. pp. 20–28.

Monaco, Paul: *The Sixties: 1960–1969. History of American Cinema. Volume 8*. New York – Detroit: Charles Scribner's Sons, 2001. pp. 65–101.

Cook, David A.: *Lost Illusions. American Cinema in the Shadow of Watergate and Vietnam, 1970–1979*. New York: Charles Scribner's Sons, Macmillan Library Reference USA, 2000. pp. 355–396.

Wood, Robin: *Hollywood from Vietnam to Reagan*. New York: Columbia University Press, 1986. pp. 46–69.

6. Az európai populáris és művészfilm, illetve a hollywoodi film hatáskapcsolatai

Pápai Zsolt: A katasztrófamusical diszkrét bája (Robert Altman: *Nashville*). *Filmvilág*, 2017/9. pp. 4–9.

Magyar Bálint: *Az amerikai film*. Budapest: Gondolat, 1974. pp. 268–282.

Goldman, William: *Mit is hazudtam?* Budapest: Európa Könyvkiadó, 2002. pp. 294–331.

Stevens, Brad: *Monte Hellman. His Life and Films*. Jefferson, North Carolina, and London: McFarland & Company, Inc., Publishers, 2003.

Hammond, Robert M.: The New Wave Washes the American Screens. In: Staples, Donald E. (ed.): *The American Cinema*. Washington: Forum Series, 1983. pp. 341–351.

Pápai Zsolt: Szabadság, szerelem, halál. A *Bonnie és Clyde* és a modern film. *Apertúra* (2013) nyár. <http://uj.apertura.hu/2013/nyar/papai-szabadsag-szerelem-halal-a-bonnie-es-clyde-es-a-modern-film/#to-papai-szabadsag-szerelem-halal-a-bonnie-es-clyde-es-a-modern-film-n-2>

Bignell, Jonathan: A résztől a jelentésig. A *Sivár vidék* és a mozgóképi artikuláció. *Apertúra* (2008) no.3. <http://apertura.hu/2008/osz/bignell>

Gustafsson, Henrik: *Out of Site: Landscape and Cultural Reflexivity in New Hollywood Cinema 1969–1974*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2008. pp. 107–131.

7. A műfaji rendszer változásai. A revizionista műfajfilm értelmezései keretei

Benke Attila: Western-reformáció. Az 1950–1980 közötti revizionista westernnek az identitásválság tükrében. *Metropolis*, 2010/3. [Megjelenés előtt!]

Cook, David A.: *Lost Illusions. American Cinema in the Shadow of Watergate and Vietnam, 1970–1979*. New York: Charles Scribner's Sons, Macmillan Library Reference USA, 2000. pp. 159–258.

Kovács András Bálint: *A modern film irányzatai. Az európai művészfilm, 1950–1980*. Budapest: Palatinus, 2005. pp. 413–422.

Davies, David: Terrence Malick. In: *The Routledge Companion to Philosophy and Film* (eds. Paisley, Livingstone–Plantinga, Carl). London–New York: Routledge. pp. 569–580

---

8. Három nemzedék. 1.: A tévérendezők generációja (Lumet, Frankenheimer, Penn, Peckinpah, Ritt, Pollack)

Deleuze, Georges: *A mozgás-kép*. Budapest: Osiris, 2001. pp. 257–280.

Penn, Arthur: Hullámokat verni (*Bonnie és Clyde*). *Filmvilág*, 2010/12. pp. 30–31.

Pápai Zsolt: Hollywood Kis Nagy Embere (Arthur Penn). *Filmvilág*, 2010/12. pp. 26–29.

Kolker, Robert: *A Cinema of Loneliness. Penn, Stone, Kubrick, Scorsese, Spielberg, Altman*. Oxford: University Press, 2000. pp. 17–96.

Pápai Zsolt: Vérpatronos forradalom (A *Bonnie és Clyde* és a filmtörténeti hagyomány). *Filmvilág*, 2017/8. pp. 4–8.

9. Három nemzedék. 2.: A Raybert – BBS köre (Rafelson, Bogdanovich, Hopper, Sarafian, Jaglom). A hollywoodi film és az ellenkultúra

Biskind, Peter: Amerika kapitány (Az *Easy Rider*-sztori). *Filmvilág*, 2008/5. pp. 21–27.

Blumenberg, Hans C.: Az Új Hollywood. In: *Filmtudományi Szemle: Hollywood I. rész: Története és Reneszánsza*. Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum, 1979. pp. 78–98.

10. Három nemzedék. 3.: A movie-bratek. Keleti oldal (Scorsese, DePalma, Schrader, Mazursky, Friedkin), nyugati oldal (Coppola, Spielberg, Lucas)

Scorsese-összeállítás. *Filmvilág*, 2005/6. pp. 18–29.

Cook, David A.: Auteur Cinema and the "Film Generation" in 1970s Hollywood. In: Lewis, Jon (ed.): *The New American Cinema*. Durham and London: Duke University Press, 1998. pp. 11–37.

Pápai Zsolt: Márkaérzék. Steven Spielberg. In: Pápai Zsolt – Varga Balázs (eds.): *Korszakalkotók. Kortárs amerikai filmrendezők*. Budapest: Tudással a Jövőért Közhasznú Alapítvány, 2013. pp. 49–78.

11. Hollywoodi és off-hollywoodi szerzői filmesek a hetvenes években (Altman, Allen, Cassavetes, Kubrick)

Antal István: Egy filmes újságíró: Robert Altman. *Filmkultúra*, 1982/5. pp. 67–84.

Brode, Douglas: *Woody Allen*. Budapest: Helikon Kiadó. 1989.

Carney, Ray: *John Cassavetes filmjei*. Budapest: Osiris, 2001.

Jousse, Thierry: John Cassavetes műhelyében. In: *John Cassavetes* (szerk. Bakonyi Vera – Zalán Vince). Budapest Film, 1993. pp. 17–45.

Pápai Zsolt: Pátosz és realizmus (John Cassavetes: *Férjek*). *Filmvilág*, 2014/3. pp. 16–21.

Pápai Zsolt: Az akció lebontása. Objektív realista szüzsészerkesztési sémák és véletlenszerűség Robert Altman hetvenes évekbeli filmjeiben. *Metropolis*, 2009/2. pp. 10–26.

Kagan, Norman: *American Sceptic: Robert Altman's Genre-Commentary Films*. Ann Arbor: Pierian Press, 1982.

12. A Hollywoodi Reneszánsz alkonya. Kitekintés: látvány versus narrativitás az új-hollywoodi posztklasszikus filmben

Király Jenő: *Frivol múzsa. A tömegfilm sajátos alkotásmódja és a tömegkultúra esztétikája*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. pp. 772–783.

Nevelős Zoltán: Újabb jelenések a sötétségről (*Apokalipszis, most – Rendezői változat*). *Filmvilág*, 2003/9. pp. 56–57.
